

LIS, CARTEA ZĂDĂRNICIEI

Cei care privesc cu dispreț, cu îngăduință sau cu indiferență spre *tagma* scriitorilor, ar trebui să citească obligatoriu *Cartea zădărniceii*, a lui Liviu Ioan Stoiciu, recent apărută la Editura Pallas din Focșani. În mod sigur, la sfârșitul lecturii, și-ar schimba părerea și atitudinea față de acești – baudelaireean vorbind – albatroși răniți, care sînt scriitorii, eșuați pe corabia unei lumi cinice, arogante, suficientă sieși. Chiar și pentru cei din breaslă, *Cartea..* lui LIS este un îndreptar, ar putea să-i clinească (oare?) din fixațiile, orgoliile, egoismele, căprăriile ce îi animă și îi erodează, inculcându-le ceva îndoielei privins *ars combinatoria*, pe care mulți o practică dezinvolti și... zadarnic.

Cartea... este una a mărturisirii ardente și totale, *spovedania unui învins*, ce se dovedește, până la urmă, un învingător. În afară de Panait Istrati, doar Paul Goma mai poate fi invocat, spre a vă sugera forța cuvântului și sinceritatea, aproape jenantă, a confesiunii, cu deosebirea că LIS nu revendică nimic, el doar constată. Să spun, repede, că e vorba, în principal, de o carte de *convorbiri de sfârșit* (cu Al. Deșliu) și de *inspiratii de început*, scrise în prima lui viață, de scriitor în devenire. „Fire inadaptabilă”, „singuratic, visător”, „supersticios”, „bătut în cap, naiv”, LIS se arată, pe parcursul celor 450 de pagini, „neiertător cu mine însumi” și-si aplică repetate „corecții personale”, ca un hiper-lucid masochist. Prima jumătate a vieții sale, dar mai ales cei „6-7 ani de boemă ruinătoare” sunt priviți necrutător și rece, aproape la fel cum erau văzuți, în aceeași perioadă, de tatăl său, siderat de „apucăturile” fiului. E un caz psihanalizabil (ceea ce chiar face scriitorul cu el însuși): copilul crescut la un canton, rămas, de prunc, fără mamă (ucisă de trăsnet), luând bătaii crunte de la tatăl său, se comporta „ca o domnișoară, prea timid în public”, sau „ca un sălbatic, rar comunicam cu cineva”. În adolescență și-n prima tinerețe devine un inadaptabil, alternând momentele de răzvrătire și boemă cu izolări și retractibilități greu acceptabile de către cei din jur. Până la revoluție practică tot felul de munci, căroră simandicoșii le-ar spune *umile*, dar care, pentru el, intrau în (dez)ordinea vieții. Lista acestor munci, impresionantă, este demnă de un scriitor american din veacul trecut: tănărul e, rând pe rând și de-a valma, miner, „calculator”, corector și ziarist, încercător-descercător de pâine, primitiv-expeditor la „Frigotehnica”, normator auto, muncitor necalificat (în unele munci se califica, urmînd scurte cursuri), zidar, pedagog, mînuitor de carte, bibliotecar. Când îi vedeau cartea de muncă (celelalte, scrise de el însuși, zăceau în sertar), angajatorii se luau cu mâinile de cap, pretendentul la o nouă corvoadă fiind „pildă negativă pentru modelul comunist al omului disciplinat”. La 23 de ani, LIS are „7 tentative de sinu-

cider”, una dejucată de el însuși, celelalte – de prieteni și rude, de unde se vede că „cel mai greu este să scapi de tine însuși”.

Psihoza sinuciderii revine, pe la început de nou mileniu: cînd ne-am întîlnit, în iunie 2000, la Chișinău, tocmai despre asta se vorbea, în preajma-i. Ulici îl luase cu el, într-o echipă de scriitori... șahiști, spre a-l redresa psihic și a-l menține în viață: cu Ulici alături - care era un stenic și un ludic – nu îndrăzneai să-ți pui capăt zilelor. La reuniunile de-acolo, mai mult bahice decât literare, LIS a fost singurul cu capul pe umeri, singurul care nu bea alcool (se lăsase de vreo 25 de ani !), singurul care-și nota, ca un reporter conștiincios, tot ce se întîmplă, în timp ce ceilalți (inclusiv eu) băteau câmpii, sau piesele de șah... Astfel LIS a supraviețuit, pe cînd Ulici a murit, câteva luni mai târziu, din imprudență.

O „nebungie” a lui LIS au fost cele trei luni – decembrie '89-martie '90 - cînd a practicat cea mai grea muncă, dintre zecile prestate de-a lungul anilor: aceea de președinte CFSN/CPUN al județului Vrancea. Să ajungi, din opozant al regimului comunist, arestat și/sau urmărit de Securitate, dat afară din slujbă, pus pe lista celor ce urmau a fi lichidați, să devii, așadar, peste noapte, „prim secretar de județ” este o schimbare de macaz la incidența cu paranoia. Ca să rezisti unui astfel de șoc, trebuie să fii bine mobilat psihic, să ai nervii tari. De unde se vede că răzvrătirile lui, inadaptabilitățile, nu erau ale unui tip labil ci, dimpotrivă, ale unui lucid, care nu suporta încorsetarea, cea mentală în primul rînd. În imponderabile ce țin de libertatea ființei, de libertatea opțiunii, de libertatea cuvîntului, LIS a fost întotdeauna vertical și intransigent. De-ar fi de (re)povestit doar tribulațiile din armată, ori presiunile ce s-au făcut asupra-i, după ce a semnat apelul contra realegerii lui Ceaușescu, la al paispelea Congres... Și după aceea a părăsit repede corăbiile piraterești, sau pe cei care încercau să-l ducă cu zăhărelul. Deși își deplînge mereu naivitatea, aceasta nu-i decât o condiție și un *modus vivendi* ale poetului ce o întrupează. „Nepotrivirea de caracter”, a lui cu ceilalți, este remarcată și amendată peste tot, de la viața literară, până la viața de familie, fără parti-pris-uri.

Principala miză a lui LIS, condiția de a fi și le află în literatură: „A scrie este egal cu a supraviețui, la mine”. Scrisul e „un drog, o dependentă, o perversiune spirituală”, este ceea ce l-a redresat, l-a remontat, l-a salvat chiar, în momentele de acută criză in/existențială. „Bucuria nespūsă a scrierii originale”, „spontaneitatea pură” de la masa de scris l-au făcut, cel puțin pentru acele momente, să crească în propriii ochi: „să nu mai țin preț de disprețul semenilor, de faptul că am fost considerat mereu ultimul

om, privit cu milă, tolerat, umilit, dacă nu blamat". Exasperarea (tirania) existenței devine suportabilă doar prin terapia scrisului. O definiție a poetului, propusă de LIS, poate figura în orice manual: „Poetul are în sînge o onorabilitate primordială, poetul e întrupat, pe cînd Dumnezeu e absent”. Lectura unei poezii îți aduce „liniștea și iluminarea sufletească”, precum „o rugăciune către Dumnezeu”. Dar – trage el o concluzie care te seacă – „a fi poet azi e egal cu zero”. Înseamnă, în primul rînd, că nu ești un bărbat adevărat. Iar „un bărbat adevărat din acest început de mileniu, la 58 de ani (cîți am eu în 2008) își arată mușchii, se bucură de viață, se îmbogățește, își asigură bătrînetea cu o pensie privată (care-i va depăși salariul), are o afacere sau o funcție plătită după model occidental (sau și una și alta), își construiește case de vacanță la munte și la mare, cumpără mașini ultimul răcnet și fiului și soției, are cont la bancă în străinătate și nu-și petrece timpul liber decît în lumea bună, subtilă, selectă, aristocrată sau nou-burgheză, se distrează făcîndu-și cumpărăturile numai la firme transnaționale...”

Nefiind un astfel de „bărbat adevărat”, Liviu Ioan Stoiciu este un scriitor adevărat. Iar pentru lumea literară e chiar un bărbat adevărat, de un rar *fair-play*. Nu nedreptățește, pe cît e omeneste posibil, pe nimeni, dar nici nu suportă să i se sufle în bors. Dacă vreunul încearcă a și-l face complice la ceva ne/curat, ariciul LIS imediat își scoate țepii. El nu este „un normal, simpatic, sociabil, integrat într-un nucleu care împărtășește aceleași slăbiciuni omeneste”, (și) din această cauză nu atrage simpatii, nu întemeiază prietenii. A polemizat/polemizează mereu, pentru cauze nobile, deseori pierdute. Preopinienții nu-i rezistă, renunță repede, așa încît, de cele mai multe ori, vorbește singur (aci, iarăși, seamănă cu Goma). Ca nimeni altul, își recunoaște slăbiciunile, are „conștiința unei permanente nereușite în toate planurile, a unui impas fără sfîrșit”.

Cei care nu-l cunosc ar putea crede că avem de-a face cu un scriitor ratat, sau cu unul nerecunoscut, în plenitudinea lui, de opinia critică. Dar, la 58 de ani, Liviu Ioan Stoiciu are o operă impresionantă, onorată, prin ani, cu premii de toate calibrele, și o receptare critică la fel. (*Receptarea critică selectivă*, atașată volumului, cuprinde 20 de pagini). LIS nici măcar nu revendică un loc mai vizibil în topul scriptoricesc, postarea mai avantajată a altora fiind pusă sub semnul fatalității („așa a fost să fie”, așa e datul sortii). Se vede pe el însuși „rămas ca o bornă, o punte între promoția șaptezecistă și generația optzecistă”. Nici în posteritate n-are mare încredere, de aceea își reglează singur conturile cu trecutul și prezentul. Ceea ce îl doare cu adevărat: starea literaturii române, viciile care o macină. Patru ar fi, după el, cauzele ce țin literatura română pe loc: 1) Uniunea Scriitorilor, prin modul exclusivist de a publica scriitorii la editura „Cartea Românească” și la revistele ce aparțin Uniunii, ca și prin întreținerea ideii că funcția îți dă valoare; 2) politica literară a grupului, care deține posturi-cheie la U.S., la filialele și revistele din teritoriu, putînd să controleze totul, dar mai ales „instituiția” premiilor literare („juria care premiază previzibil, ce i se cere, nu ce are valoare”); 3) critica literară, datorită căreia „a dispărut competiția literară reală,

acum suntem egali cu toții (...) Criticii literare îi lipsește autoritatea, vizibilitatea, distincția morală, credibilitatea. (...) Și dacă ai o critică literară mediocră, pe piedestal e ridicată o literatură mediocră”; 4) „miza mică pe care joacă literatura română, scriitorul de limbă română”. În esență, este vorba despre faptul că, după '89, „n-a apărut marea literatură pe seama totalitarismului comunist”. Literatura română „s-a regionalizat”, tirajele sînt confidențiale, cărțile nu ajung la cititori, nu circulă dintr-o parte în alta a țării. Marii scriitori din generațiile precedente au intrat în ceată, ori sunt contestați vehement și impertinent de către inși care nici măcar nu i-au citit. LIS se recunoaște ucenic la clasici, reperele lui fiind Eminescu, cei trei mari B (Blaga, Bacovia, Barbu), Arghezi. Nu ezită să-i repună la loc vizibil pe cei din promoția (generația?) '60 (Nichita, Mircea Ciobanu, Buzura, Breban, Fănuș Neagu, D.R. Popescu), în contrast cu „poezia și proza consumist-minoră, erotic-utilitaristă”, de ultimă oră (nouzecistă, doimiistă). Mîngîindu-i pe unii, își aprinde paie-n cap cu alții, dar prudenta, calculul efectului de bumerang nu intră în nomenclatorul meseriilor practicate de LIS.

Tirania scrisului l-a urmărit – și a urmat-o – din adolescență. O probează nu atît mărturisirile scriitorului, cît miile de pagini pe care le-a conservat miraculos, de-a lungul unor ani nomazi, bulversanți, ai unui om ce părea mereu *sfîrșit*, oricum, sfîșiat de *zădărnicia* vieții. Nu și a creației. O jumătate din cartea de-acum recuperează „*Inspirații*” de început, *file rupte din calendar, jurnal, publicistică, proză și poezie de debut*, veritabile repere întru devenirea scriitorului. Între altele, ce aflu (îmi reamintesc) dintr-o acriboasă „revistă a revistelor”? Că în 1972, proaspăt (și tînăr!) „poștaş” ce eram atunci, la Cronica, i-am răspuns la „Poșta redacției”. Corespondentul își anagramase numele (*Liviu Isciotu*), chestie de care m-am prins, dar nu pot spune că am bănuțit cine-i, dimpotrivă, am bănuțit a fi „un parodist deghizat care, hrînindu-se cu poezie și știind ce e, se amuză scriind a *la maniere de...*” Răspunsul l-a supărat, așa încît mi-a trimis (dar de asta am uitat complet) „o recomandată acidă, pe undeva jignitoare, împreună cu un poem”. Ceea ce-mi amintesc e faptul că, atunci și mai tîrziu, suflam și-n iaurt, întrucît fusesem deja „fript” de niște amici-poeti (între aceștia, Ioanid Romanescu), care mi-au trimis versuri semnate cu diverse pseudonime, ca să mă încerce, iar eu le-am răspuns la „Poșta redacției”... (Astfel de amuzamente făceau parte din regulile jocului...) Cert este că versurile lui *Isciotu* mi s-au părut prea bune, pentru un începător, de aceea l-am și suspectat că parodiază (ca să nu zic: *plagiază*). Iar *Isciotu* nu făcea decît să scrie în maniera lui Liviu Ioan Stoiciu... Oricum, zece ani mai tîrziu, fiind eu însumi ceva mai inițiat într-ale poeziei, am comentat, în Cronica (sub titlul *În jurul unui canton*) cartea lui de debut, ceea ce, oarecum, îmi spală *rușinea zugrăvită pe chip*, datorită respingerii inițiale...

La sfîrșit, un pic de umor negru: nu cred că LIS a avut „7 tentative de sinucidere”, ci doar 7 (sau mai multe) intenții, tentativa fiind o acțiune începută, care nu se finalizează. Oricum, bine că n-a *finalizat*, întrucît nimeni, niciodată, n-ar fi scris despre Liviu Ioan Stoiciu, așa cum a făcut-o el însuși.